

Poštarna plaćena u gotovom

REVIJA ZA GRAĐEVINSKU, LIKOVNU I PRIMENJENU UMETNOST
REVIJA ZA STAVBNO, LIKOVNO IN UPORABNO UMETNOST
REVUE DE L'ARCHITECTURE ET DE L'ART

1933

5-6

LETO III.

Oprema

ARHITEKTURA

ARHITEKTURA

Revija za građevinsku, likovnu i primenjenu umetnost. - Pretplata godišnje Din 120.—, za inozemstvo Din 150.—. - Uprava: Gajeva ulica 9. - Izdaja Konzorcij »Arhitekture« (Ing. arch. Dragutin Fatur). - Tehnički urednik arh. Ivo Spinčič. - Odgovorni urednik Jože Žigon. - Grafički radovi Jugoslovanske tiskarne u Ljubljani (K. Čeč).

Revija za stavbno, likovno in uporabno umetnost. - Naročnina letno Din 120.—, za inozemstvo Din 150.—. Uprava: Gajeva ulica 9. Izdaja konzorcij »Arhitekture« (Ing. arch. Dragutin Fatur). - Tehnični urednik arh. Ivo Spinčič. - Odgovorni urednik Jože Žigon. - Grafično delo Jugoslovanske tiskarne v Ljubljani (K. Čeč).

Revue de l'architecture et de l'art. - Prix de l'abonnement annuel Din 120.—, pour l'étranger Din 150.—. Rédaction: Ljubljana, Gajeva ulica 9. - Publiée par l'association »Arhitektura« (Ing. arch. Dragutin Fatur). Rédacteur technique arch. Ivo Spinčič. - Rédacteur responsable: Jože Žigon. - Travail graphique: Jugoslovanska tiskarna, Ljubljana (K. Čeč).

Iz administracije.

G. IVO TOMAC iz Zagreba, Ljubljanska ul. 21, preuzeo je naše generalno zastupstvo za sve hrvatske krajeve te molimo svu gospodu oglašivače, pretplatnike i čitaoce iz pomenutih krajeva, da se u svim upravnim stvarima bilo pismeno, bilo usmeno na g. Tomca obrate.

Splošno kleparstvo in instalacije strelovodov vseh vrst

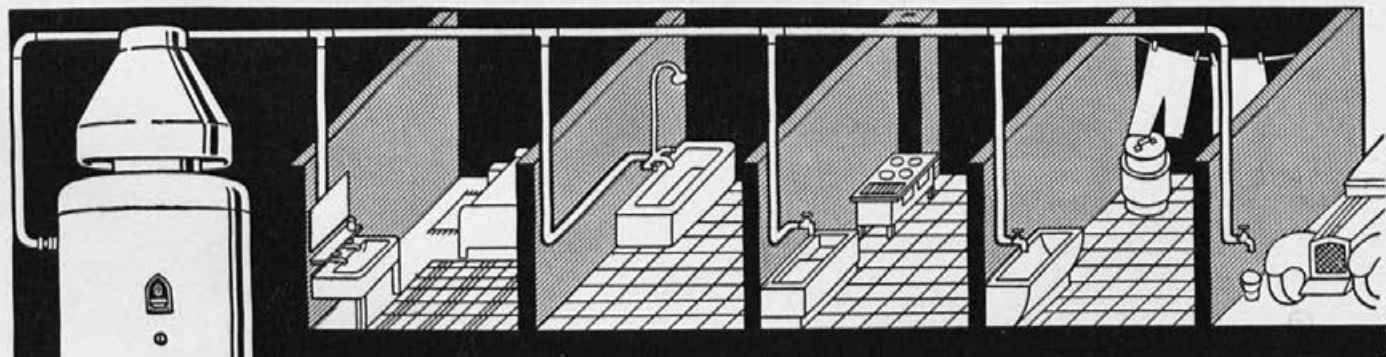
JANKOVIĆ MATIJA
LJUBLJANA, RIMSKA CESTA ŠT. 19

**ČRKOSLIKARJA
SPECIJALISTA**

Pristov & Bricelj

Ljubljana, Resljeva
cesta 39 — Tel. 29-08

STEKLO JULIJ KLEIN
LJUBLJANA, WOLFOVA
ULICA 4 — TEL. 33-80

Vedno vročo vodo

vsako uro, vsak letni čas in neodvisno od vsake kurjave vam daje

VAILLANT AUTO-GEYSER

Türsystem AGT 13 Ta plinski aparat za vročo vodo oskrbuje poljubno število prostorov v hiši in ne potrebuje nobene postrežbe, ker popolnoma avtomatično prižiga in ugaša plamen, če se odpre ali zapre pipa za vročo vodo v kakem prostoru

Prospekte dobite brezplačno od plinarne

Vaillant je svetovnoznan, kajti

»Kar prinaša Vaillant — je dobro!«

izključno domače blago in domači izdelki

sodobna oprema stanovanj, trgovskih lokalov ter
vseh prostorov za privatne in javne namene
v lesu, jeklu in steklu
v domačih in eksotičnih furnirjih
upognjeno pohištvo
oprema vrtov in teras
svetila iz lesa, kovine in stekla
blago za zavese in vse tapetniške izdelke
vse vrste preprog in čipk
žični vložki „šlarafija“
kovinski izdelki, steklo, porcelan in keramika
oprema kopalnic
sanitarne in toplovodne naprave, kamini in peči

tehnični nasveti iz stroke arhitekture

»OPREMA« družba z o. z., Ljubljana, Tyrševa c. 3 - Gajeva ul. 1

Suho lepljene

znamke

vezane plošče
(šper-plošče)

»Ukod«

PRVA JUGOSLAVENSKA TVORNICA UKOČENOG DRVA D. D.

TVORNICA: SUŠAK. Telefon štev. 5

SKLADIŠČA:

BEOGRAD, Pariska ul. 13
Telefon štev. 27-704

LJUBLJANA, Tyrševa c. 31

Telefon štev. 32-49

ZAGREB, Samostanska ul. 8
Telefon štev. 85-48

Stalna zaloga: okume, jelše, bukev
dimenzije plošč: 220/122, 200/122

JAKOB HLEBŠ

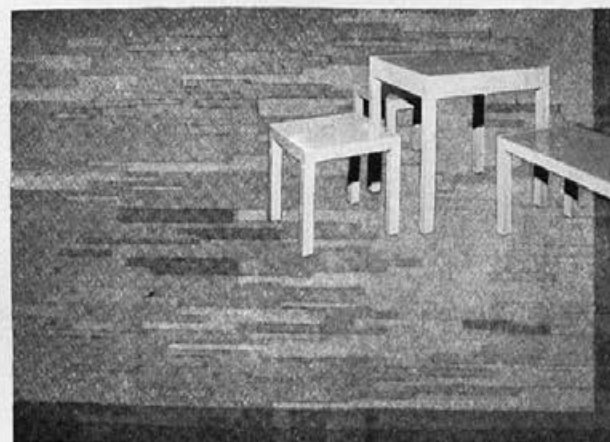
LJUBLJANA

TEL. 30-70

MESTNI TRG 19 — CANKARJEVO NABR. 21

Najmodernejši vzorci vedno na zalogi.
Najmodernejši brizgalni aparati. Izvršitev
solidna pod garancijo. Cene konkurenčne

DRUŽBA Z OMEJENO ZAVEZO

SOBOSLIKARSTVO IN PLESKARSTVO

OBLIKOVANJE PROSTORA IN OPREME

Oblikovanje in oprema vseh prostorov stavbe odnosno stanovanja je poleg razporedbe prostorov v talnem načrtu tista točka gradbenega programa, ki jo morata naročnik in arhitekt razmotrivati do vseh podrobnosti.

Sodobnemu arhitektovemu stremljenju, izoblikovati v stavbi povsem zaključene, same v sebi izpopolnjene prostore, naročnik le malokdaj sledi, ker se ne more ločiti od mnogoštevilnih mobilij, ki jih je prevažal toliko let iz stanovanja v stanovanje. Opremiti novo stavbo s trdnim, na prostor vezanim pohištvom ali pa prirediti prostore kakor v vsakem najemnem stanovanju za vsakogar in nikogar, da lahko lastnik namesti vso opremo, ki so jo zbirali rodovi, to je vprašanje, ki je odločilno za celotno koncepcijo stanovanjskih prostorov in njih opreme.

Če želi naročnik opremiti svoj dom po svoji volji, je pravilno, da arhitekt tudi v njegovi stavbi uporabi način izgradnje najemnega stanovanja, to je, da oblikuje prazne prostore brez ozira na opremo v ugodnem razmerju ter soglasju, da upošteva vse zahteve glede razsvetljave, zračenja itd., seveda vse s pogojem, da si bo stanovalec uredil svoj dom z vsem svojim pohištvom po lastni volji in znanju.

Nedvomno lahko na navedeni način dosežemo jako udoben dom, a samo tedaj, če so izpolnjeni neki pogoji. Eden teh je ugodno razmerje prostora poleg izbegavanja vseh okraskov na stenah ali stropu. Vsako okraševanje sten zahteva odgovarjajoče mobilije, ki se morajo povsem prilagoditi uveljavljeni dekorativi stene.

Ugodno prostornost pa povzročajo predvsem prosti kosi pohištva, ki po vseh izkušnjah pri sodobnih najemnikih niso ravno najboljše kvalitete.

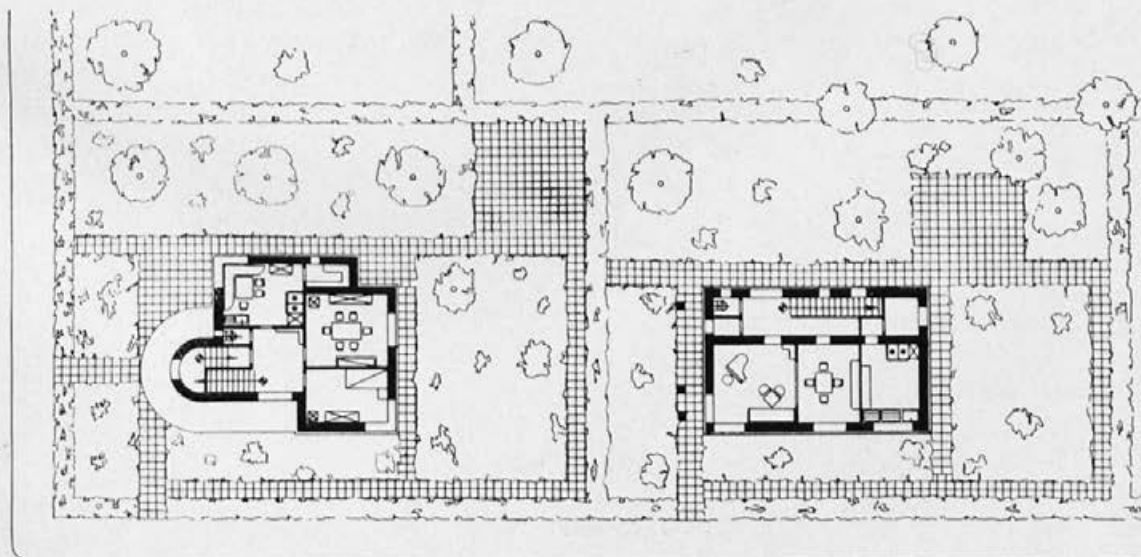
Povprečen pregled opreme sodobnega inteligenta izkazuje nakupičeno grdobo vseh možnih kvantitativnih izdelkov zadnjega desetletja devetnajstega in prvih dveh desetletij našega stoletja. Čakalnice zdravnikov, govorilnice odvetnikov in stanovanja meščanov so viden dokaz razvrata v izrazno-estetski oblikovnosti predvojne dobe. V teh razmerah smo pač prisiljeni, računati z vsemi navedenimi nedostatkami v opreми ter je tolažilna edino misel, da ni vse večno.

Nesreča v ustvarjanju sodobnega doma je ravno v tem, da je treba računati z obstoječimi kosi opreme, s katerimi se pri najboljši volji ne more izoblikovati ugodna in domača prostornost. Posamezne mobilije iz druge polovice devetnajstega stoletja, posebno pa še one iz dobe tako zvanega »mladostnega sloga« ali secesije lahko za silo prilagodimo v podrejenih prostorih vsakdanji rabi s tem, da jih oskoblamo fantastičnih okraskov ter prepleskamo. Oplesk je včasih jako priporočljiv, ker nam omogoča, da sestavimo opremo tudi iz raznovrstnega lesa; paziti je pri tem le na kakovost konstrukcije, ki ravno v navedenih dobah ni uživala velikega spoštovanja.

Povsem drugo stališče pa zavzemamo do mobilij zgodovinskih dob, ki so konstruktivno pravilno in estetsko popolno izdelane ter nam predstavljajo vrednote, ki jih nihče ne bo za-

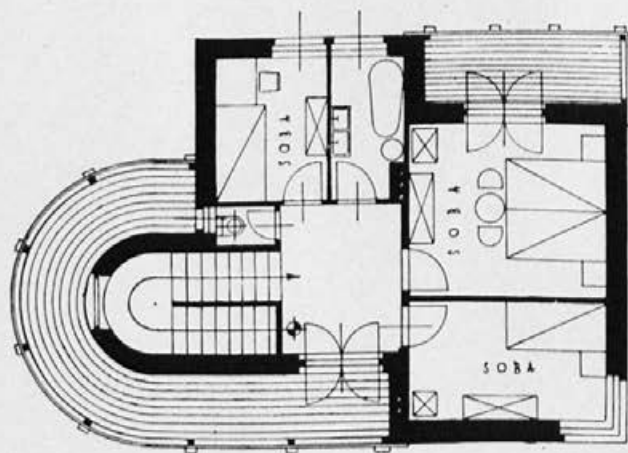

Dragutin Fatur
Enodružinska hiša,
perspektiva

Situacija in pritličje

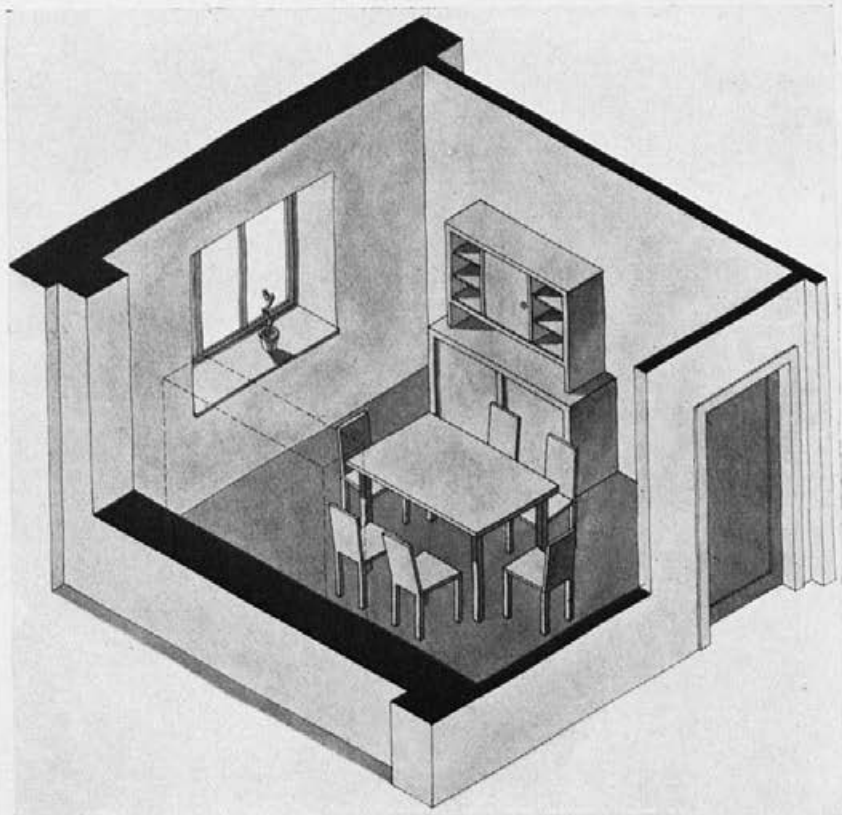
Dragutin Fatur
Enodružinska hiša,
perspektiva

Nadstropje

vrigel, ako mu le pripušča prostor in ima sredstva, da jih pravilno vzdržuje. Vsekakor pa ne nameravamo stanovanja spremeniti v muzej in sodobniku, ki upošteva dobrine zraka in solnca ter priročno urejeno, vsem higijenskim zahtevam odgovarjajočo kopalnico ne bi bilo prijetno, če bi moral obleči telovnik osemnajstega stoletja.

Resnično udoben in domač vtisk prostora lahko dosežemo tudi brez tako zvanih umetniških oprem samo z uporabo najenostavnejših in preprostih oblik v oprehi in prostoru. Dobro razmerje prostora, učinkovita razsvetljava, enotnost

Aksonometrija jedilnice

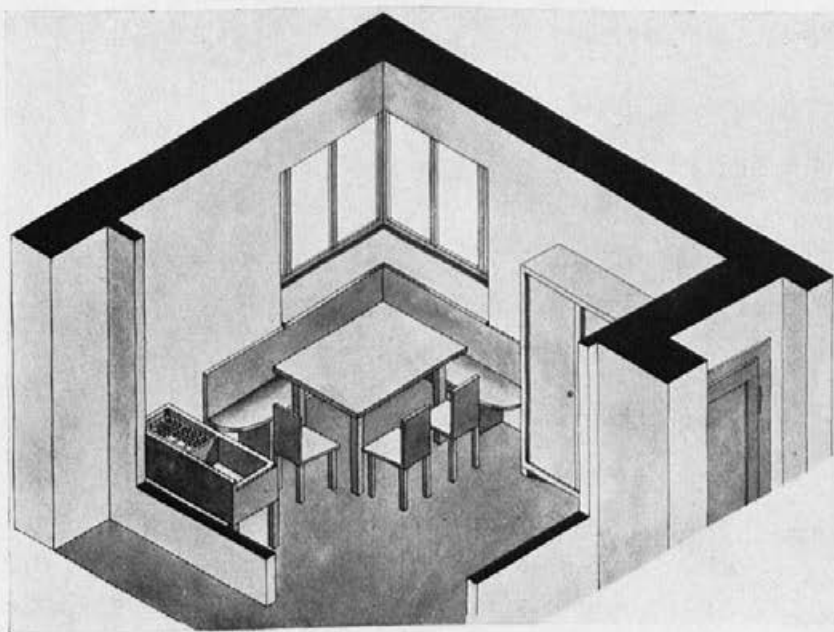
oblik ter prikladna barva so nekatere zahteve, ki jim je treba zadostiti. Vse to so terjatve bolj splošnega kakor osnovnega značaja, ki ne zahtevajo nikakega večjega izdatka. Estetska opredelba in izvedba ne stane nič več kot neestetska — dostikrat celo manj.

Za dosego ugodne prostornosti je važno sorazmerje talne ploskve prostora z njega višino. Ta bi se morala menjavati z velikostjo talne ploskve in nikaka težkoča ni znižati strop v majhnih prostorih. Razmerja v številkah ni umestno navajati, ker jih najdemo povsem brezpredmetno navedena v raznolkih učbenikih, temveč je projektantova stvar, da ugotovi pravilno prostornost. Vodoravna delitev stene stori mnogo za izboljšanje prostorninskega razmerja. Še učinkovitejše kakor sorazmerje prostora so barve, s katerimi obdelavamo stene, strop in tla. V sestavi barev

se mora izkazovati ista pravilnost in okusnost, kakor jo kaže dama pri izberi svojega oblačila.

Osnovna zahteva pri oblikovanju in opremitvi vsakega prostora je njega izraba odnosno poraba, kar se pokaže najočitneje pri razstavitvi in razvrstitvi posameznih kosov opreme. Že pri osnovni skici talnega načrta vsake stavbe je treba misliti na vso njeno opremo, in sicer moramo vedeti, kje bo v jedilnici stala miza in jedilna omara, kako bomo v spalnici postavili ležišče ali v kuhinji štedilnik, kje v kopalnici banjo in umivalnik itd. — za vsak prostor posebej, da nam rabi v svojem bistvu in po svojem namenu.

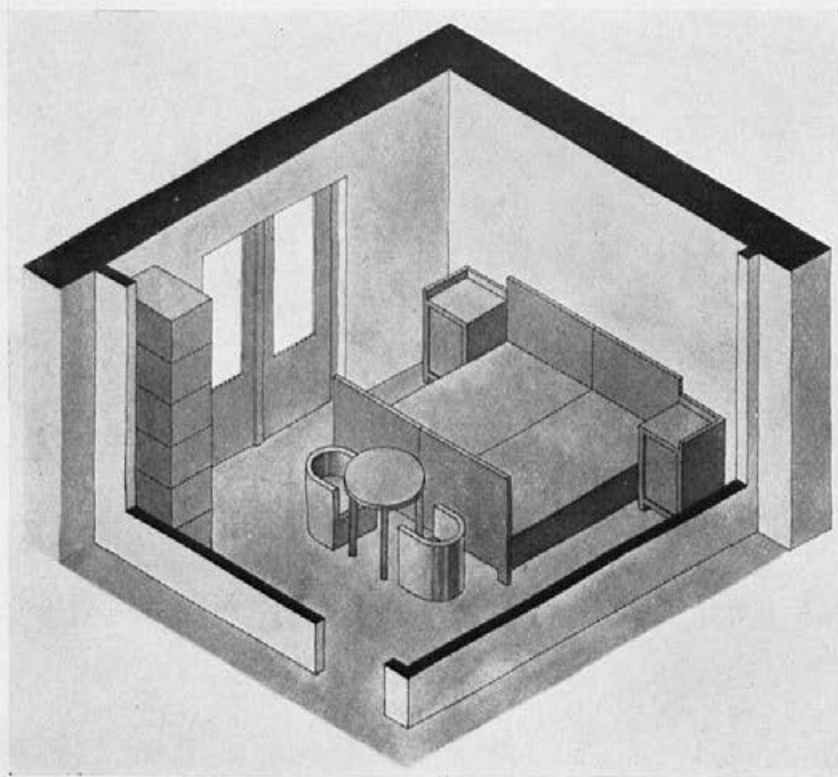
Za vsak posamezen prostor imamo svoje posebne zahteve in ako teh ne izpolnimo, izgubi prostor na vrednosti, če ne postane celo neraben.

Aksonometrija kuhinje

Kuhinjski umivalnik z izlivom,
s toplo in mrzlo vodo

Dragutin Fatur

Aksonometrija spalnice

DRUŽINSKA SOBA

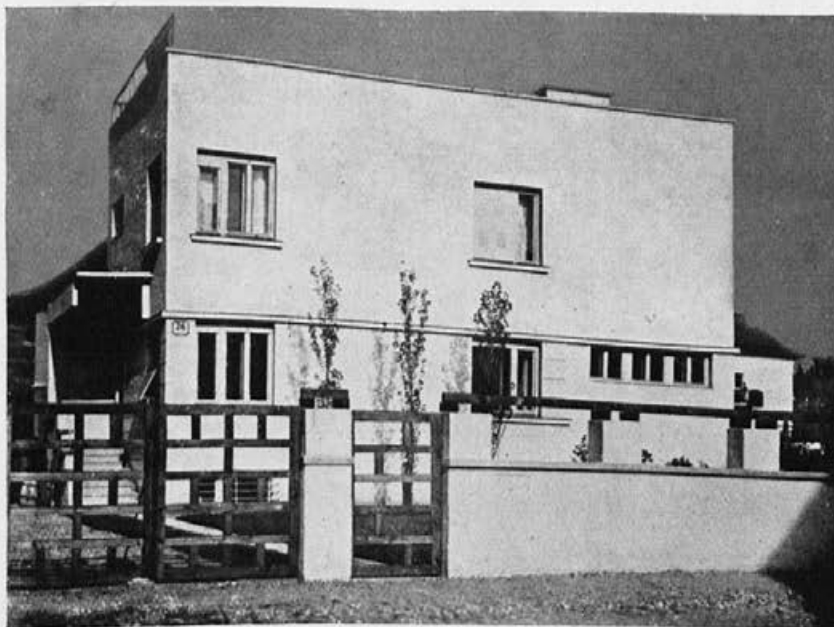
Vsak človek si lahko stvari svojo okolico, kakor mu najbolj prija. Le od treznega premisleka in naročnikove uvidevnosti ter njegove kulturne stopnje ali njegovega stališča do sodobne civilizacije in vseh njenih dobrin ter nedostatkov je odvisno, če bo stanovanje ustrezalo vsem zahtevam sodobne estetike in higijene ali pa bo sličilo stotini drugih, ki so sestavljena po tradicionalnih šablonah. Nič ni slabšega kakor zagreniti stanovalcu veselje do opreme lastnega doma.

Velike enorodbinske stavbe polpretekle dobe imajo pri svoji mnogoštevilnosti prostorov ta nedostatek, da je stanovanje nedoločeno. Navadno si rodbina v takem primeru izbere katerikoli priročno ležeč prostor kot dnevno ali družinsko sobo. Tako je običajno tam, kjer se stavba ni gradila za rodbino, ki v njej stanuje.

Množica razpoložljivih prostorov stanovalca bega in rodbina se v takem stanovanju navadno ne udomači ter lastnik prej ali slej stavbo proda, naslednik pa prav tako podlega nelogičnosti svojega dejanja.

Enostavnejše in radi tega naravnejše so razmere v pravi rodbinski hiši, kjer so stanovalci po tradicionalni stanovanjski kulturi vezani drug na drugega in tvorijo tako enotno rodbinsko celoto, ki se dnevno zbira v družinski sobi in v njej tudi stanuje.

Družinska ali dnevna soba je središče vsega vrvenja rodbine in če ni celodnevno, je gotovo vsak opoldan in ob večerih v vseh svojih sestavnih delih v popolnem obratu in izrabi. Ob rodbinski mizi se vdajajo domačini svojim priljubljenim opravilom, razvija se pogovor z znanci

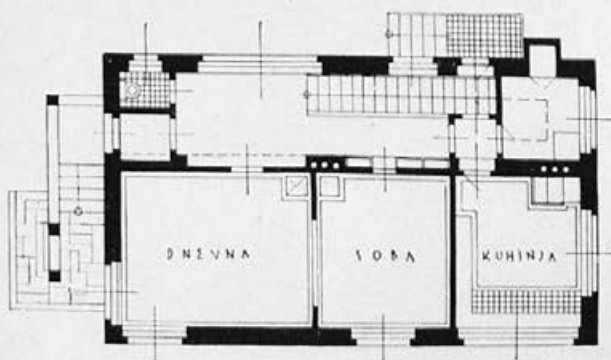
Ivo Spinčič

Enodružinska vila v Mariboru

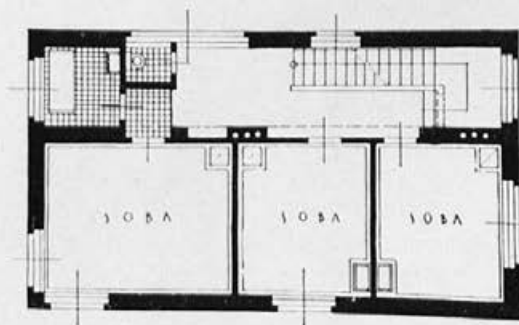
in prijatelji rodbine ter se rešujejo vsa vprašanja vsakdanjega življenja v prijetnem večernem somraku.

Družinska soba je glavni prostor male in srednje rodbinske hiše. V talnem načrtu stavbe zavzema glavno in najvažnejše mesto ter združuje v sebi poleg dnevnice tudi sprejemnico, gospejino sobo, glasbeno sobo ter včasih tudi jedilnico in gospodovo sobo.

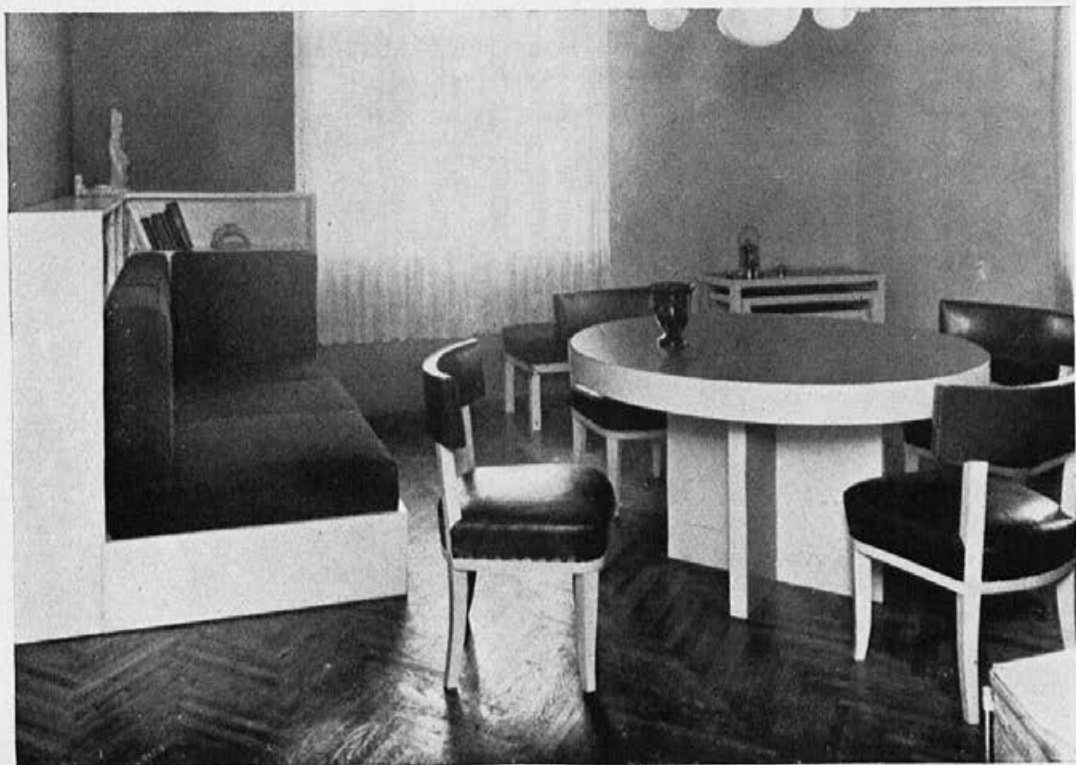
Običajno je družinska soba v manjših stavbah tudi jedilnica, kar povsem ustreza prilikam, ker je gospodarica istočasno tudi gospodinja, ki se sama zanima za kuhinjo in urejuje jedilno mizo. Priprave za obed ali večerjo, ki jih vrši služinčad, motijo domačnost, dočim nasprotno zadobe posebno milino in poudarek, če jih izvrši gospodinja in učinkujejo privlačno tako na domačina kakor na gosta. V tem primeru ni nikakega razloga, da bi bila jedilnica ločena od družinske ali dnevnice sobe.

Pritličje

Nadstropje

„Oprema“
Ivo Spinčič

Družinska soba, brušeni oplesk, barva slonokoščena, opečnordeča, stoli prevlečeni z rdečo kuzino (usnje)

Oprema dneвне sobe bo izražala kulturno stopnjo in socialni položaj cele rodbine in posameznega člana, ker bo opremljena z ljubeznijo v stremljenju, da nudi čim ugodnejše obelježje v hotenju in stremljenju rodbine po udobnosti. S tem pa so dani tudi vsi resnični pogoji za udoben dom, kajti samo po stanovalcih povsem izrabljeni stanovanjski prostori so lahko prijetni in domači.

Resnična družinska soba je središče stanovanja in vsega njegovega vrvenja le v majhnih ali srednjevelikih hišah ter nudi v okolščinah lahko tudi vse udobnosti doma. Najpomembnejše mesto zavzema v sobi tako zvana rodbinska miza, ki jo postavimo prosto v sredino sobe ali pa ob kraju poleg zofe ali oblazinjene klopi, ki rabi obenem kot zasilno ležišče za gosta. Najvažnejši deli opreme pa naj bodo stoli, ki res nudijo pravi odpočitek. Zelo pripravne so dalje

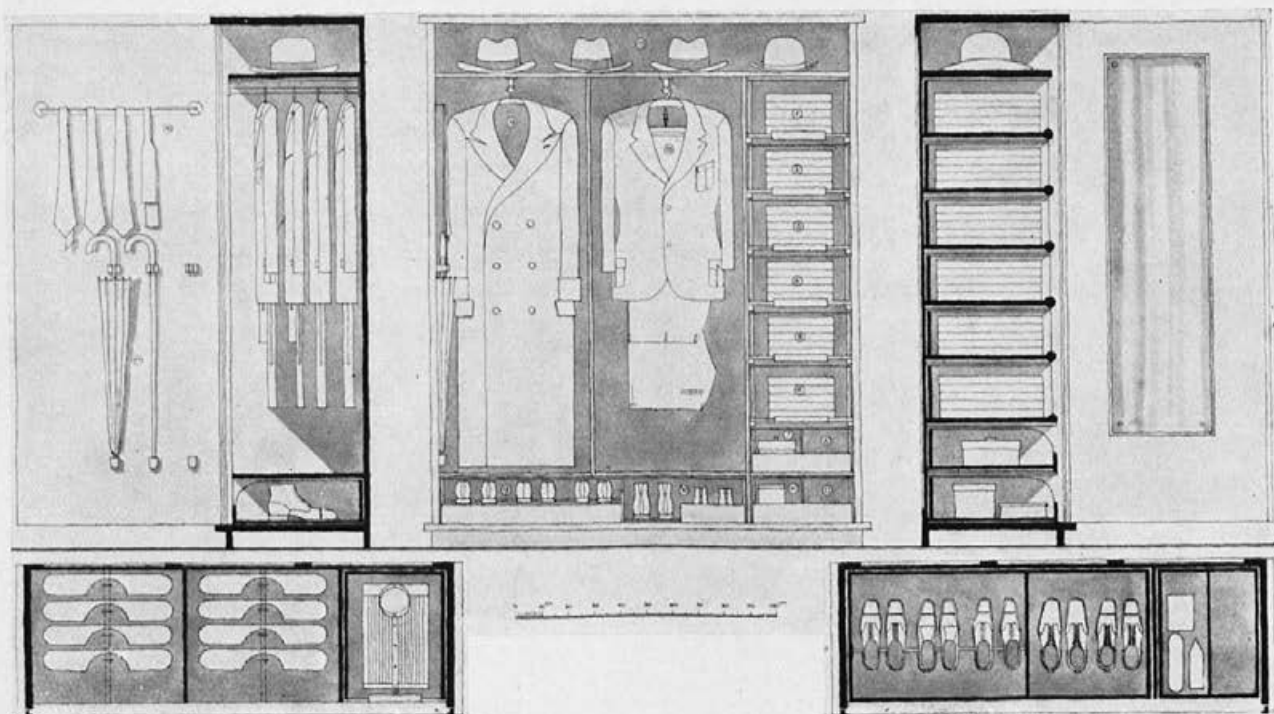
mizice za serviranje, ki jih poljubno prenašamo po potrebi in priliki na različna mesta sobe. Za pisalno mizo se najde prostor ob oknu in prav tako za gospodinjin šivalni stroj. Klavir, omaro za knjige ter priločno vitrino razvrstimo ob stenah tako, da stvorimo udobno prostornost ter poudarimo domačnost sobe. Prostor mora označevati nekaj nevezanega in mnogostranskega, kar se lahko prilagodi vsakočasni potrebi in raznoliki uporabi, kajti prav življenje rodbine je tisto, kar zada je prostoru blagodejno domačnost.

Vsa oprema dneвне sobe naj bo kolikor mogoče neprisljuna, preprosta in domača, ker v nobenem drugem prostoru stanovanja ne rabi v taki meri družini kakor prav v družinski sobi. Vsled tega se izognemo vsakemu nepotrebnemu okraševanju ter se zadovoljimo s povsem gladkimi ploskvami ob uporabi prvovrstnega lesa. Ako dopuščajo razmere, je najbolje, da spodnji

„Oprema“
Ivo Spinčič

Družinska soba

„Oprema“

Garderobna omara za gospoda

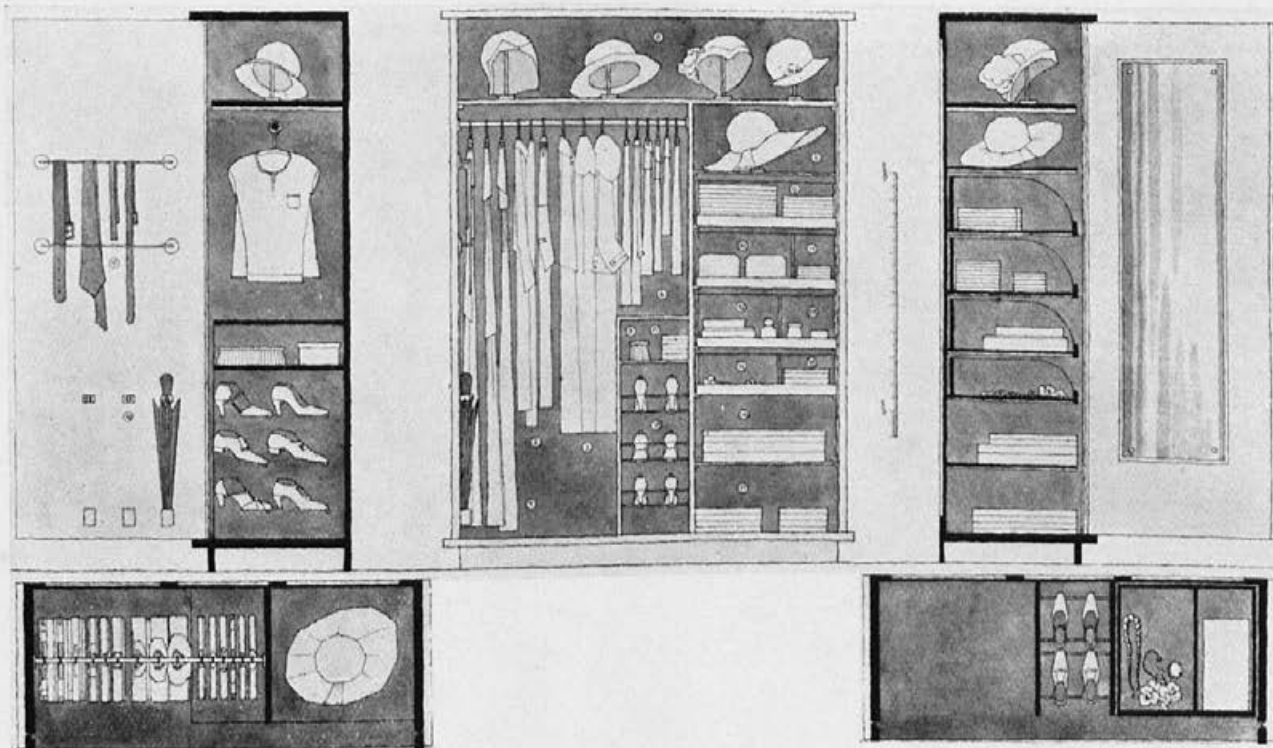
del sten opažimo z lesom, in če namestimo še lesen strop, smo mnogo storili za vtisk domačnosti sobe. Kjer sredstva ne dopuščajo tako izjemne opreme sten in stropa, se zadovoljimo s slikano, v odtenkih barve nijansirano steno in z belim stropom, da se dobro odražajo okrasne slike na stenah, ki povzdigujejo ugodje doma. Arhitektonsko-dekorativno obeležje v družinski sobi ne vodi do želenega učinka, ker deluje vedno bolj ali manj svečano ter ni umestno za sobo, ki je namenjena popolni izrabi.

Mnogostranska uporaba dnevne ali družinske sobe zahteva dobra tla, ki jih brez velikega truda vzdržujemo v dobrem in čistem stanju, pri čemer pa vsled čiščenja in obrabe ne sme trpeti njih zunanost. Mnogostranske izkušnje priporočajo uporabo linoleja v eni barvi ali sestavljenih vzorcih, ako ne prekrivamo tal s težkimi preprogami. S težko preprogo pregrnjena tla

zadajo prostoru vtisk nasičenosti ter toplote, zadržujejo zvok in omogočajo prijetno mehko hojo. V takem primeru uporabimo za prava tla hrastove deščice ali v boljši izvedbi parket.

Včasih zahteva naročnik, da se projektira in opremi poleg dnevne ali družinske sobe še majhna sprejemnica — v vsakem takem primeru je ta prostor izpostavljen usodi, da postane iz njega tako zvani »salon«, ki ga nihče ne uporablja ter se v njem kupiči vsakršna šara, ki nikakor ni stanovanju v okras.

Stanovanje je odraz rodbinskega življenja in ako se le-to osredotoči v dnevni ali družinski sobi, je ta istočasno sprejemnica, ker bežne obiske lahko odpravimo v primerno urejeni in opremljeni predsobi — vsakega bližjega znanca in prijatelja pa lahko sprejmemo v vrvišču rodbinskega življenja.

„Oprema“

Garderobna omara za damo

GARDEROBNA OMARA

Ce nam naj rabi spalnica le za odpočitek, potem ne potrebujemo v njej številnih omar za shrambo obleke in perila. Pravilno je, da hranimo obleko in perilo v posebnem prostoru, t. j. v oblačilnici; opremimo jo z omarami, ki so razdeljene po gornjih slikah in imajo dobro ventilacijo, kar ni samo bolj higijenično, temveč tudi bolje za obleko.

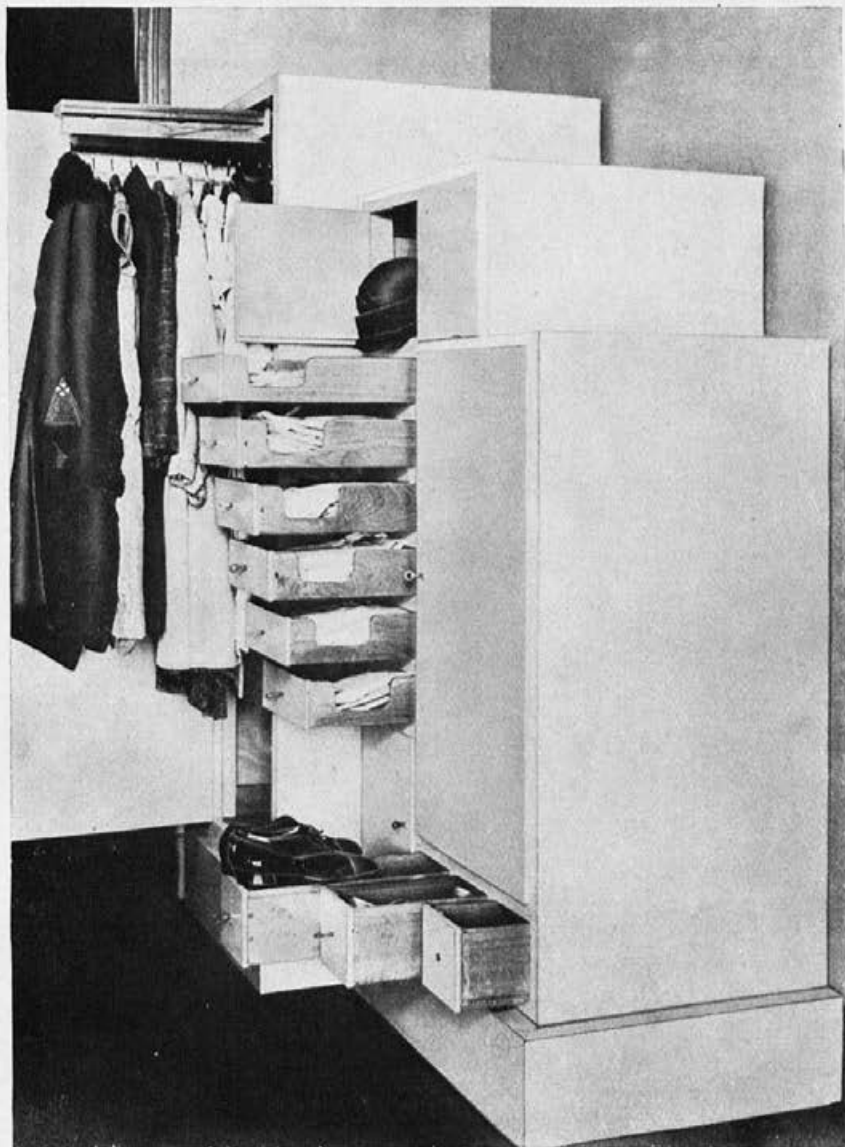
Način shranjevanja oblek ni enoten. Hlače navadno zlagamo in hranimo na policah ali v predalih; na obešalnik jih obešamo samo radi komoditete, da imamo celo obleko skupaj in pri roki. A tudi za suknjiče in drugo je boljše zlaganje, ker sicer obleke vsled lastne teže pridejo iz oblike. Samo pri površnikih in suknjah, ki so narejene iz debelega oz. težkega blaga, je obešanje prikladno — seveda na obešalnike, ki morajo segati preko ramen, ker samo obešanje na pentljo v sredini ovratnika ima za posledico žalostne moške silhuete na zimski ulici.

V omari za damske obleke obešamo krila, bluze in toalete na obešalnike. Za toalete je potreben dovolj visok predel, ki ima večjo višino kakor predeli za obešanje moške obleke.

Za moške klobuke je najprikladnejši prostor police v zgornjem delu omare, t. j. nad obešenimi oblekami. Damski klobuki se po modi jako menjajo in je domala nemogoče v projektu zamisliti v omari vse možnosti za njih shrambo. Najobičajnejše je še jurčkasto stojalo, na katero se pokrivalo povezne. Dobro je, če se navpična opora lahko podaljšuje in glava ovije s papirjem. Jako širokih pokrival običajno ne spravljamo v omare; zato so potrebne posebne škatle.

Perilo shranjujemo zloženo v predalih. Najbolje je, da dobe predali velikost zloženega kosa perila, da se skladi perila ne rušijo in mečkajo.

Kravate obešamo najbolje preko posebnih paličastih držajev na vratih omare ali na raztezne

„Oprema“

Garderobna omara narejena

obešalnike. Za rokavice se posebej naredi ozek in dolg predal. Ovratniki potrebujejo isto tako plitev predal, katerega velikost naj bo primerna škatli, kakršna je navadno za ovratnike.

Posebno paznjo je polagati shranjevanju obutve in nošenega perila. Oboje mora biti shranjeno tako, da se dobro zrači. Obutve ne smemo dajati v zaprte omare, ker nam splesni.

Skrbeti je treba, da ima vsestransko dovolj zraka. V posebni omarici, ki naj bo po možnosti zvezana z zunanjim zrakom, namestimo kovinske palice v raznih višinah ter obesimo obutev za peto ali pa uporabljamo natezalna kopita. Nošeno ali umazano perilo odlagamo najboljše v posebni zidani omari, ki ima direktno zračenje in sicer ne mečemo perila na kup, temveč ga obešamo, da se dobro zrači.

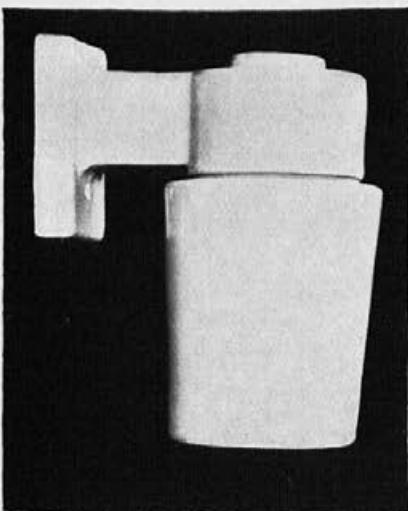
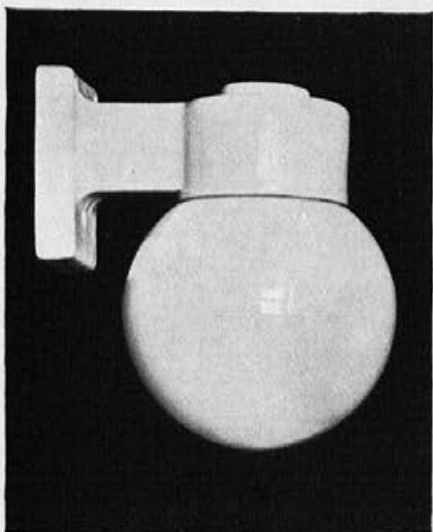
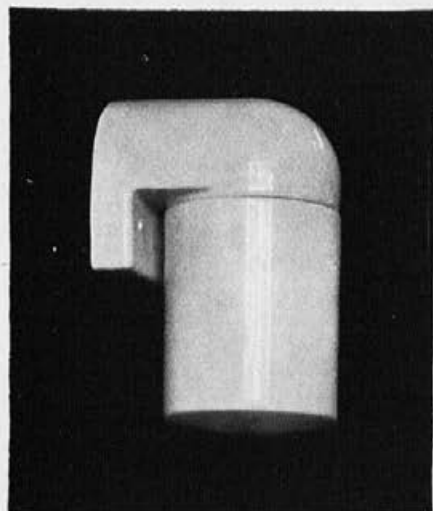
Ing. Drago Mattanovich, Ljubljana:

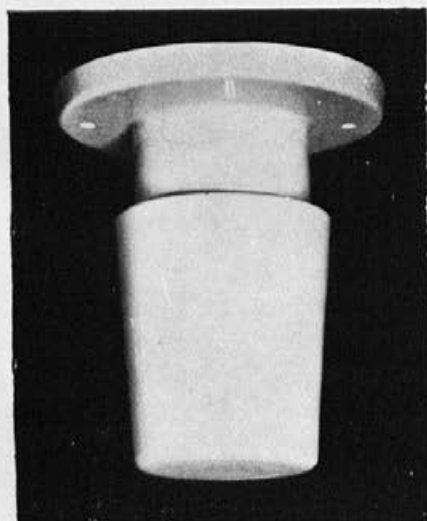
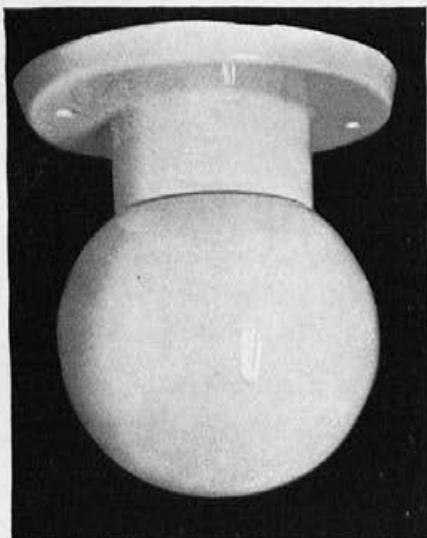
RAZSVETLJAVA STRANSKIH PROSTOROV

Profinjeni okus sedanje dobe, ki združuje smotrnost z enostavnimi oblikami, se izraža v prav veliki meri tudi v sedanji stanovanjski kulturi. Uvideli smo, da zasluži vsak posamezni predmet veliko pozornosti, ker postane šele po primernem študiju tak, kakor mora zares biti. Zelo dolgo je trajalo, da smo prišli do tega spoznanja.

Prav velik preobrat je opaziti v zadnjem desetletju glede razsvetljave, seveda predvsem glede električne, ker druga dandanes skoraj ne pride v poštev. Šele sedaj vemo, kakšna naj bo razsvetljava. Prej so se zadovoljili ali z enostavnim svetilom, ki je imelo le majhen reflektor nad žarnico, ali pa so uporabljali neke čudovite lestenice, ki naj bi po svoji bogati opreми služili predvsem v okras prostora. Često se še vidi kak star lestenec za petrolejsko luč, ki je bil preurejen za električno razsvetljavo in je kot tak dalje rabil svojemu namenu. Vsi ti in podobni lestenici bi morali izginiti. Sedaj vemo, da je razsvetljava nekaj popolnoma drugega kakor svetilo. Vemo, da moramo začeti s projektom razsvetljave in da moramo svetilo pač prilagoditi želeni razsvetljavi. Po vrsti razsvetljave moramo izbirati svetilo, ki pa včasih sploh ni potrebno. Najboljša razsvetljava je namreč tista, pri kateri ne vidimo neposredno vira svetlobe ali kjer se nam vsaj ne vsiljuje. To je tista razsvetljava, ki ne slepi. Tudi iz tega razloga ne smemo nikdar uporabljati bleščeče razsvetljave, ker ta nekako indiskretno opozarja na to, da je za razsvetljavo poskrbljeno.

Po vsem tem pridemo zopet do spoznanja, da je posredna razsvetljava najboljša. Rabljeno svetlobo dosežemo brez sicer potrebnega priveska — svetila. Pa tudi večina najnovejših lestenecv daje v glavnem le posredno svetlobo. Zahtevam sedanjosti pa nikakor ne ustrezajo one svetilke, ki kažejo golo, četudi opalno žarnico. Da ljudje ne odklanjajo bleščeče razsvetljave v večji meri, je vzrok ta, ker je moralo naše oko dolgo vrsto let vse do zadnjega pre-

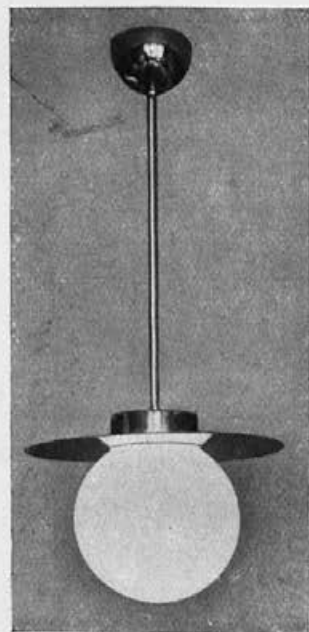

trpeti tolikokrat nepravilno bleščečo razsvetljavo, da se je nekako resignirano akomodiralo in je največkrat izgubilo čut za presojo pravilnosti razsvetljave. S tem pa še nikakor ni rečeno, da smemo zato trpeti bleščečo razsvetljavo tudi za nadalje.

Najbolj pogosto sredstvo za doseg manjše intenzitete svetlobnega vira je, da obdamo žarnico s steklom, ki je neprozorno, a prosojno ter zato razprši svetlobo na vse strani. Tu torej sveti

veliko večja površina svetila, ki ne more več slepiti. Večina enostavnih svetil je opremljena s kroglo iz opalnega stekla. S svetlobnotehničnega ozira je ta svetilka zelo dobra, ker daje napol posredno razsvetljavo ter je tudi strop razsvetljen, kar je vsekakor zelo važno. Res pa je tudi, da se zdi ta rešitev nekaterim mogoče zelo enostranska. Zato hočejo uporabo takih svetil omejiti le na poslovne prostore ter želijo sicer uporabljati predvsem individualno oblikovana svetila. Na žalost tu ni dovolj izbire. Če se hoče arhitekt individualno udeleževati, potem mora posegati k posredni razsvetljavi, kjer se mu nudi široko in hvaležno področje. Izumetničena in svetlobnotehnično popolnoma pogrešena so navadno svetila za popolnoma neposredno ali mogoče le delno posredno razsvetljavo, ki nastanejo včasih po individualni zasnovi arhitekta, odklanjajočega pomoč razpršilnega stekla.

V notranjih prostorih moramo torej zasnovati ali popolnoma posredno razsvetljavo, ki je razmeroma draga, ali pa moramo uporabljati lestence, ki jih dobimo v trgovini. Če hočemo oblikovati lestence po lastnem okusu, potem pa

je važno, da so namenjeni za posredno razsvetljavo, ker sicer ne prebijemo brez opalnega stekla. Približali bi se namreč zopet tovarniškimi izdelki, ki se lahko kupijo mnogo bolj poceni, pri posamični izdelavi pa je cena nesorazmerno višja.

Ne samo v sobah moramo zahtevati pravilno razsvetljavo, potrebna je povsod, tudi v stranskih prostorih. Na hodniku, v kuhinji, v kopalnici mora biti razsvetljava ravno tako dobra in tudi v teh prostorih ne sme žaliti in motiti očesa. Uporabljali bomo predvsem svetilke za napol posredno razsvetljavo, ker posredne razsvetljave v teh prostorih ne bomo zamislili. Zadovoljiti se bomo morali s svetilkami, ki jih izdeluje industrija v prav mnogovrstnih oblikah. Slike kažejo nekaj teh svetilk; so to porcelanske svetilke, ki so za stranske prostore najbolj primerne. Kuhinja in kopalnica sta navadno nekoliko vlažni in zato je pravilno, da uporabljamo svetilko, pri kateri se steklo z gumijastim obročem popolnoma zatesni, tako da vlaga ne more priti v notranjost svetilke. Stropne svetilke rabijo predvsem za splošno razsvetljavo prostora, stenske svetilke pa so potrebne za razsvetlitev posameznih delovnih mest. V kuhinji navadno ne bo zadostovala

ena sama svetilka v sredini, temveč bo potrebna še druga pri štedilniku, pri delovni mizi itd. Pa tudi v kopalnici sta važnejši svetilki ob straneh zrcala, ki lahko nadomestita stropno svetilko.

Oblike teh svetilk so raznovrstne. Uveljavljajo se najbolj preproste in elegantne oblike. Steklo samo ima obliko krogle, valja, elipsoida itd. Izbere je dovolj. Gotovo bo lahko najti ustrežajoč model. Vse te svetilke so svetlobno-tehnično približno enakovredne. Razlikujejo se samo po tem, da gre na primer pri svetilkah s steklom v obliki valja več svetlobe v vodoravni smeri kakor pri svetilki s stekleno kroglo. Razlika pa ni velika. Važneje je, da se svetilka prilagodi prostoru po svoji obliki.

Pravilno je tedaj, da uporabljamo v stranskih prostorih izključno te svetilke, ki svetlobno-tehnično popolnoma ustrezajo. Boljše so kakor individualno, specijalno izdelane svetilke brez razpršilnega stekla, ki skoro vedno slepijo in zato ne predstavljajo tehnično pravilne rešitve.

„Oprema“

Uporaba mozaičnih marmornatih plošč za zimski ali letni vrt

„Oprema“

Raztezni vrtni stol

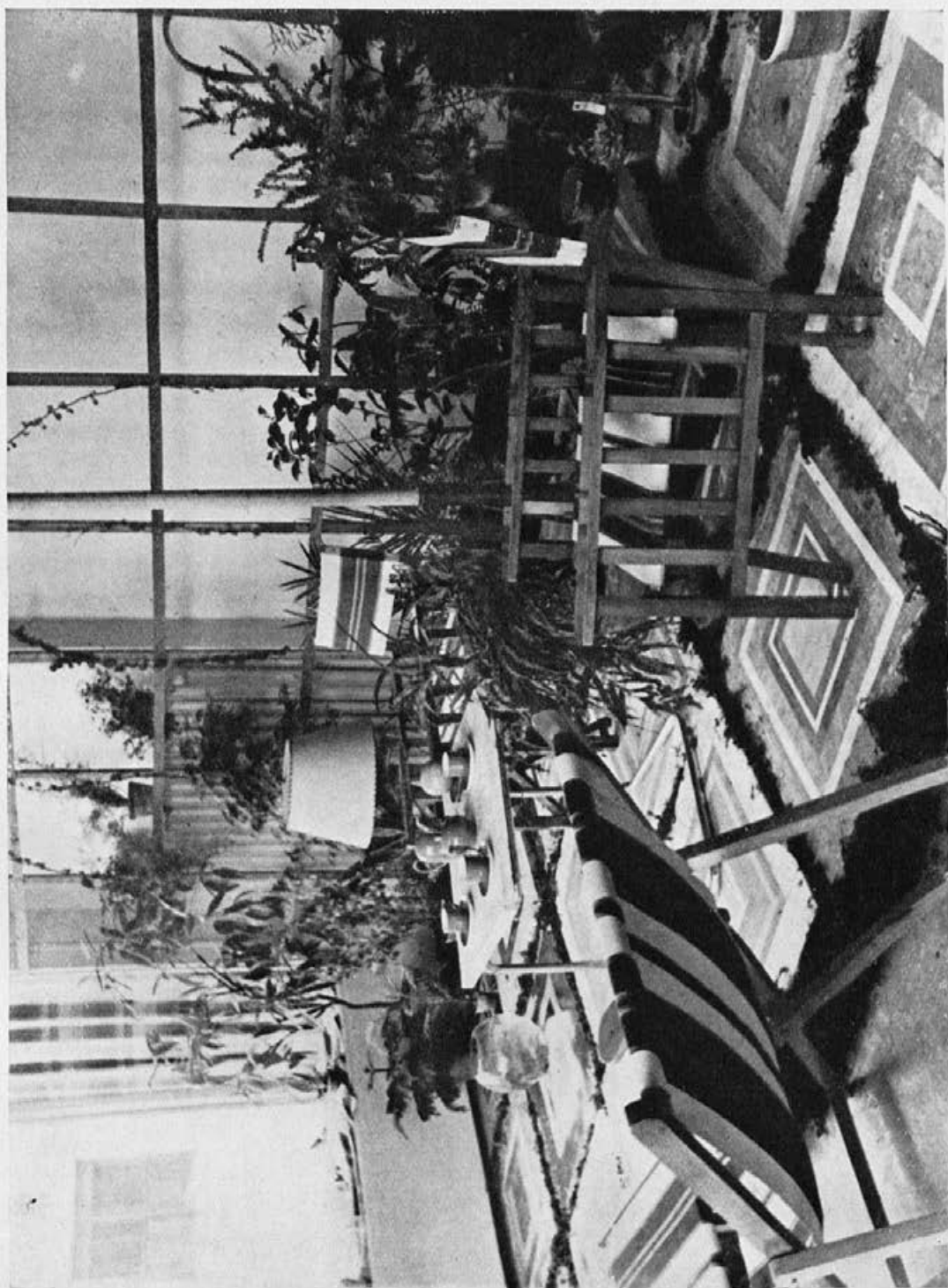
„Oprema“

Kot v zimskem vrtu z zložljivim naslanjačem in jekleno mizico

„Oprema“

Zložljivi naslanjač

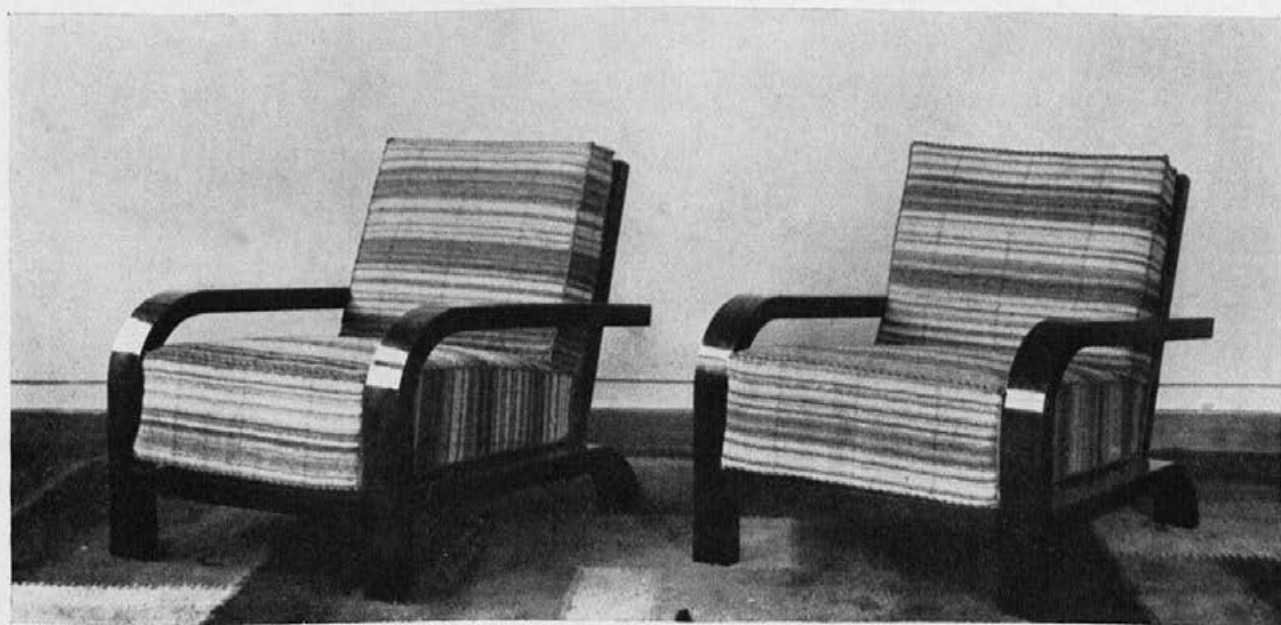
Zimski vrt

„Oprema“

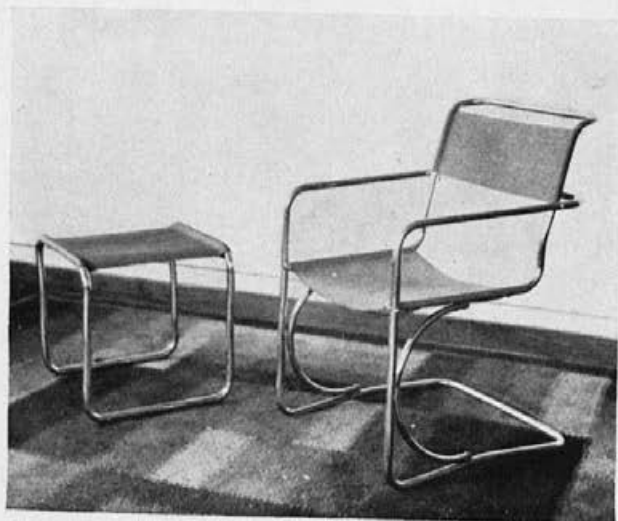
„Oprema“

Jekleni naslanjač in mizica

„Oprema“

Naslanjača

„Oprema“

Jekleni stoli

„Oprema“

Blago za blazine

JEKLENI ŽIČNI VLOŽKI ZNAMKE »ŠLARAFIJA«

Konstrukcija originalnih jeklenih žičnih vložkov »Šlarafija« obstoji v vezanju žičnih vzmeti druge v drugo tako, da tvorijo celoto, ki je povsod enako mehka in prožna.

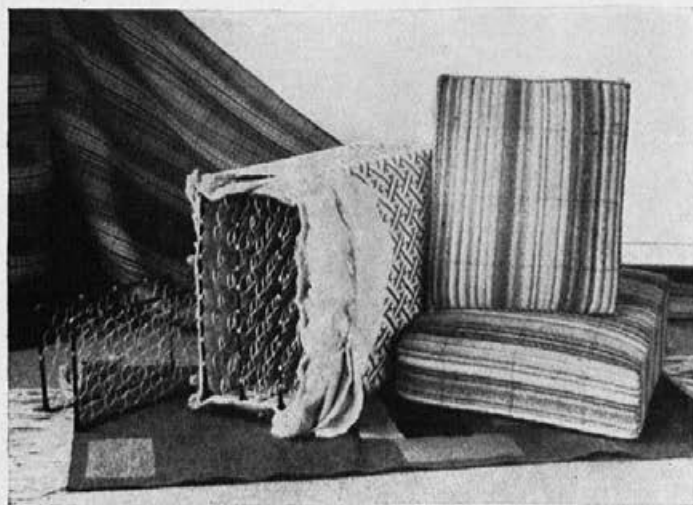
Na 1 m² je okrog 390 majhnih vzmeti, ki so iz najboljšega jekla. Žica je debela 1,2—1,7 mm, galvanizirana ali v ognju pocinkana. Zadnja se rabi posebno za sanatorije, bolnišnice, vlažna stanovanja — sploh povsod, kjer se je bati vlage.

Jekleni žični vložki so delno nadomestilo surovin za polnjenje in oblikovanje vsega oblažinjenega pohištva. Vzmetnice »Šlarafija« so mehke, lahke, prožne, pa tudi higijenične, praktične, čiste in trajne, tako da v vsakem pogledu izpolnijo svojo nalogo. Izdelujejo se v poljubni obliki, trdoti, velikosti in višini.

„Oprema“

Jeklena mizica s ploščo iz mlečnega stekla

„Oprema“

Konstrukcija »šlarafije« in narejena blazina

Štev. 534

Štev. 533

Štev. 512

„Oprema“
Stoli domače industrije
upognjenega pohištva

Štev. 372 P

Štev. 372 T

Stoli domače industrije upognjenega pohištva

Štev. 12

Štev. 362

O STOLU IN SEDENJU

V vseh dobah pred srednjim vekom ne najdemo v domovih in javnih prostorih razen stola in postelje prav nikakega pohoštva. Kot kraljevski prestol ga že Egipčani postavljajo na najvidnejše mesto veličastnih dvoran. Njegova oblika je veličastna, prikrojena pozi, namenu, t. j. kot sedež za togo, pokončno sedenje. Grkom že uspe vklesati v kamen obliko za sedenje, ki jo lahko smatramo za dovršeno. Kamenite klopi grških teatrov pričajo, da je tudi za sedež oblikovana linija merjena po človeku za pravi namen, t. j. za sedenje. Seveda so se pozneje oblike stolov dokaj izpremenile ne samo radi obdelave gradiva, iz katerega so bili stoli narejeni, temveč tudi radi načina in potrebe stolov za določene namene in prilike. Tako lahko opazimo v renesansi že prav dobro kombinirane stole; opozorim naj na one v obliki X, ki so po formi kakor po funkciji zgrajeni za odpočitek rok in opremljeni z naslonom, sedež sam pa je oblazinjen. Vendar so ta in vse ostale vrste stolov do poznega baroka in rokoka namenjene v prvi vrsti za reprezentativno sedenje ob svečanih sprejemih po dvorih in dvorinah. Vsi ti stoli so po konstrukciji in obliki le predmeti za okvir arhitekture bleška, nikakor pa za odpočitek, kot ga potrebujemo dandanes. Šele v dobi meščanstva zasledimo stole v obliki, ki je v prvi vrsti namenjena sedenju in odpočitku.

Oblika stolov prejšnjih dob seveda vkljub vsemu ni bila zgrešena, marveč za način življenja onih časov povsem upravičena. Oblačila, ki so jih nosili ljudje onih časov, so namreč zahtevala vse drugačne oblike stola kakor dandanes. Etiketa in vedenje ni dovoljevalo pri sedenju druge lege telesa kakor le pokončno, zato tudi oblika stolov kaže vedno prav posebno obliko, ki se povsem strinja s tako držo telesa.

Kakor se je v vseh panogah arhitekture in uporabne umetnosti v osemdesetih letih prejšnjega stoletja mnogo grešilo oblikovno kakor konstruktivno, tako se je posebno pri oblikovanju in grajenju stolov zašlo na kriva pota. Radi napačnega stališča in obravnavanja materiala je nastalo nešteto nestvorov, ki jih srečujemo po naših domovih — stanovanjih z imenom stol, ki niti oblikovno niti smotno ne rabijo temu, čemur so namenjeni. Dandanes, ko potrebujemo hitrega in vendar zadostnega odpočitka, nam mora stol nuditi mesto za čim hitrejši odpočitek.

Namen stola za naš čas naj bo v prvi vrsti možnost odpočitka v skrčeni legi telesa. Za to ga je treba oblikovati tako, da se naše telo čim

hitreje spočije. Seveda nam stoli ne rabijo samo za odpočitek, temveč je njih uporaba različna, namenjena za delo, za sedenje v šoli, pisarni, klubu, kavarni, pri jedi. Za vsako izmed navedenih opravil vsak stol ni pripraven. Pri jedi in podobnih prilikah naj bodo stoli enaki in njih oblika naj prisili človeka, da je telo v pravilni legi za ta opravke. Povsem drugačne oblike so pa stoli za odpočitek telesa po duševnem delu v zaprtem prostoru kakor po delu na prostem. Tudi razne stopnje utrujenosti zahtevajo drugačne načine počivanja. Pri močnem utrujenju se nam zahoče noge nasloniti na višji predmet, na naslanjalo ali sosedni stol. Tak počitek je po bon tonu gotovo nespodoben. Vendar si pa Američani radi tega ne belijo glav in pri veliki utrujenosti brez pomislekov naslonijo noge na mizo. Zbog tega je tudi razumljivo, da so prav Američani kakor tudi Angleži, sproščeni malenkostnih pomislekov, ustvarili v tem stoletju več vrst stolov kakor vsi narodi skupaj. Ker zahteva vsaka utrujenost drugačen stol, vidimo posebno v angleških stanovanjih večkrat v eni sami sobi več vrst in oblik stolov, ki rabijo raznim odpočitkom.

Enake vrste stolov uporabljamo le v tistih prostorih, ki so zasedeni vsak dan ob istem času in se uporabljajo za isti namen, tako v jedilnicah, kavarnah, restavracijah itd.

Štev. 3

Štev. 10

Stoli domače industrije upognjenega pohištva

Štev. 373

Štev. 99

MEDNARODNA RAZSTAVA SODOBNE ARHITEKTURE V PARIZU

»L'architecture d'aujourd'hui« je v galeriji Vignon v Parizu priredila v času od 1. do 14. aprila mednarodno razstavo sodobne arhitekture pod pokroviteljstvom prosvetnega ministra. S pomočjo arhitekta Ljubomirja Ilića, ki stalno živi v Parizu in posreduje naše revije, so bili naprošeni naši arhitekti, da razstavijo na tej razstavi svoja že izvršena dela, ki naj predstavijo na tem mestu stanje naše sodobne arhitekture in na tej mednarodni manifestaciji pokažejo evropskim kolegom in javnosti prizadevanje in umetniško višino južnoslovanskih arhitektov. Posebno poudarja Ljubomir Ilić v povabilu, da hoče na tej razstavi kakor tudi z razpravo v reviji »L'architecture d'aujourd'hui« podčrtati nelogičnost zgradbe v neobizantinskem slogu, ki nima ničesar srbskega še manj pa južnoslovanskega na sebi, ker se niti same srbske zadužbine ne razlikujejo od spomenikov iste dobe v Grčiji, Bolgariji in drugih pokrajinah, kjer se je razvijala bizantinska arhitektura. Zato naj bodo dela na razstavi dokaz stremljenja jasne sodobnosti mladih sil — žive arhitekture, organizma, polnega življenja.

Kvantitativno so najjačje zastopani na tej razstavi Poljaki z deli arhitektov Brukalskega, Chmielewskega, Jankowskega, Jakimowicza, Niemojewskega in drugih (vseh nad 30). Avstrijsko arhitekturo z razvojem od leta 1914 dalje predstavljajo fotografije izvršenih del Ottona Wagnerja, Loos-a, Frank-a Hoffmann-a, Behrensa. Čehi zastopajo Gočár, Fuchs, Linhart, Urbain, Janák (vseh je nad 20); Španjo arhitekti Soto, Blanco, Figueroa. Jugoslavijo z manj obsejnimi projekti, vendar z zavestjo odgovornosti za ime naše države so predstavili Baylon, Kojić, Mesar, Ehrlich, Fatur, Šterk, Šen, Costaperaria, Dubovy in Zemljak, vsi z izvršenimi deli in sicer z zgradbami za vsakdanje potrebe človeka, brez zunanjega bleska, brez neupravičenih in nelogičnih navlak tradicije. Razstavljene fotografije predstavljajo šole, stanovanjske hiše, bolnišnice, banke — vse samo koristne zgradbe, ki naj rabijo narodu. Za uspešno razstavo smo arhitektu Ljubomirju Iliću dolžni zahvalo, ki mu jo v imenu vseh na tem mestu tudi izrekamo, ker le s takimi prireditvami najlažje utrdimo visoko mnenje in priznanje naše države v tujini.

VELIKI INTERNACIONALNI KONGRES MODERNIH ARHITEKATA U MILANU

(priredjen po internacionalnoj reviji *Architecture d'aujourd'hui*)

Poznato je, da se u Milanu otvara u mjesecu maju velika internacionalna izložba — Triennale di Milano. Jedna ogromna palača od 8000 m² specijalno je sagrađena. Sadržavaće slijedeće izložbe: dekorativne, industrijalne umjetnosti i moderne arhitekture uopće. Skoro sve države prisustvuju ovoj velikoj internacionalnoj manifestaciji.

Između ostaloga biće izloženi: svi projekti i modeli najvećih i najodvažnijih tehničkih i umjetničkih pokušaja; grafička i teatralna umjetnost; instalacija modernih prevoznih sredstava (vagona, brodova, avijona i t. d.).

U saradnji sa Triennale, *Architecture d'aujourd'hui* organizira svoj II. veliki internacionalni kongres modernih arhitekata od 7 do 10 septembra sa dnevnim redom:

Odgovori modernog arhitekta.

Tri sjednice biće posvećene ovom problemu:

8. septembra svečano otvorenje kongresa i izvještaj o sadašnjem obrazovanju arhitekata u raznim državama. Poslije svršetka ove sjednice pregled izložbe. Uveče istoga dana zasebna sjednica triju grupa, t. j. sjednica profesora i predstavnika arhitektskih škola raznih država, sjednica arhitekata i predstavnika raznih udruženja i klubova, te konačno sjednica studenata arhitektskih škola.

Predmet ovih grupnih sjednica biće: diskusija o odgoju arhitekata; o sadašnjim poteškoćama i pogreškama u odgoju; razni prijedlozi i reforme za poboljšanje metoda i t. d.

9. septembra završna sjednica na kojoj će sudjelovati i talijanski arhitekti, koji imaju u isto vrijeme svoj nacionalni kongres.

Ovom su prilikom organizirane i druge razne manifestacije:

7. septembra u 11 sati »prijemni odbor« sa gradskim vlastima, direkcija »La Triennale« i druge ličnosti sačekaju delegacije i ponudiće počasni vermet. Poslije podne pregled Milana u autokarima. U subotu 9. izlet u Paviu, posjeta Certose. Uveče veliki ples na terasi palače Triennale, koja se nalazi usred srećan čarobnog milanskog parka. 10. septembra izlet u Como po čuvenoj auto-stradi Milan—Como; pregled grada (Como je kolijevka racionalne talijanske arhitekture); šetnja po jezeru. Uveče na brodu biće ponuden banket od strane direkcije Triennale i ovim završava se milanski program.

Tom istom prilikom delegacije i arhitekti moći će učestvovati na daljnjim poučnim putovanjima: Bologna (11. sept.); Firenze (12. i 13. sept.); Roma (14. do 18.); Genova (19.); Torino (20). U svim gradovima predviđeni su prijemni odbori, razni banketi i t. d.

S nastojanjem — *Architecture d'aujourd'hui*, direkcija La Triennale, Udruženja Arhitekata i akademikara iz Italije, cjelokupni troškovi biće svedeni na najniže.

Za potanje podatke obratiti se na: L. Hlitch, Architecte, 8, Rue Bailleul, Paris-ter.

ZA ŠTO ŠIRU NAOBRABU ARHITEKATA

Razvoj savremene arhitekture daje nam već dovoljno rezultata po kojima možemo prosuditi što se hoće i kuda stremi njeno djelovanje. Danas možemo mirno i bez zabuda označiti, štoviše, definirati savremenu arhitekturu riječima: ona je sinteza svih duhovnih i materijalnih životnih uvjeta.

Prema tome, analizom gornje činjenice dobijamo temeljac za uzgoj novih generacija arhitekata, dobijamo naukovnu osnovu budućih škola arhitekture.

Danas je već potpuno jasno, da je savremena arhitektura raskrstila sa starim stilovima, sa vječnim oponašanjem i plagiranjem starih oblika; raskrstila je s onim što ju je priječilo u njenom naravnom razvitku. Nije to zasluga jednoga, dvojice ili manje grupe arhitekata, sa istim pogledima na samu stvar, nego je to prirodna posljedica razvitka čovječanstva. Do toga je moralo doći prirodnim tokom progressa.

Današnje škole arhitekture ostale su — u većini slučajeva — sa svojim naukovnim osnovama uglavnom onakove, kakove su bile prije 25—30 godina, a već u to doba počeli su se radati novi pogledi na arhitekturu (Behrens, Loos, Mies van der Rohe, Oud, Rietveld i dr.); počela su raskršćavanja sa »Semperizmom«, prestalo se s ludim obožavanjem starih stilova. »Sveti Birokracijus« još uvijek onemogućuje potpunu reorganizaciju škola arhitekture u savremenom duhu, ostavljajući ih dogmatične na štetu ne samo arhitekata nego i cjeline.

Novi, savremeni škole arhitekture morale bi, međutim, u prvom redu imati jednake naukovne osnove, postavljene na sintetičnim naukovnim temeljima. To znači, da naukovna osnova mora sadržavati sve grane nauka, koje sačinjavaju uvjete života, duševnog i materijalnog. Nova arhitektura (savremena) je nova stvarna vrednota, pa je valja radi toga rasčlaniti, da se može proučavati i poučavati u savremenim školama. Sastavni dijelovi ove nove stvarne vrednote jesu: svijet kao naša materijalna predodžba i svijet kao naše duševno poimanje.

Pogrešno je, dakle, gledati na arhitekturu isključivo kao na proizvodnju »mašina za stanovanje« ili, opet, kao na kakav bår; arhitektura mora da dà sve ono što danas znači uvjet kulturnog i civilizovanog života.

Savremeni arhitekt mora imati široko znanje, da bi tako mogao stvarati djela koja odgovaraju gornjem, i da bi mogao poimati nove zahtjeve, koje će mu budućnost stavljati, na primjer — kolektivna izgradnja. On mora da bude načisto s tim, da arhi-

tektura nije više likovna umjetnost, i da kuća nije više umjetnička tvorevina, da nije više individualna nego urbanistička jedinica i, konačno, da se pod arhitekturom ne razumije samo izgled jedne kuće. Valja biti načisto s tim, da se o univerzalnom stilu moglo govoriti za doba prijašnjih stilova, ali danas je to nemoguće, jer arhitektonsko stvaranje ovisi — kako sam naprijed spomenuo — ne samo o materijalu, nego i o duhovnom životu sredine, geografskim i klimatskim prilikama i t. d. Jednako je pogrešno kopirati danas, recimo, gotiku, kao što je pogrešno kopirati bilo kakav objekt već postavljen negdje na sjeveru Evrope ili u Americi. Jer dok je on u svojoj sredini dobar, kod nas može da bude naprosto smiješan. Štoviše, i sama primjena materijala zahtijeva svoj način izgradnje, i time daje oblik tvorevini. Kažem oblik, a ne proizvod (produkt), jer tvorevine savremene arhitekture moraju sadržavati i duševne vrednote savremenog života, a da ih arhitekt može primijeniti, mora da ih poznaje. Otuda i ona potreba za širokom i svestranom nabrazdom današnjeg arhitekta.

Poznavanje materijala, s kojim je usko povezano stvaranje današnjeg arhitekta, bilo je najslabije mjesto prijašnjih pa i današnjih naukovnih osnova. Arhitekt bi morao u tačine poznavati tehnologiju i upotrebu materijala, koji mu je sredstvo da duševne zamisli i poglede na savremene zadatke materijalizuje u oblike. Nepoznavanje materijala može dovesti do krive i neracionalne primjene, na štetu same tvorevine i njenog vlasnika. Prošlo je vrijeme teških bolta i metarsko-debelih zidova, masivnih hrastovih vratiju i t. d. Nadošlo je doba racionalne upotrebe materijala, sa svojim poznatim geslom: najmanjom primjenom postići najveći efekat! Ali ne samo primjena u čisto tehničkom smislu, nego i u etičko-estetskom, u čemu današnji arhitekt mora pokazati skrajnu lojalnost. Međutim treba znati, da se time neće nikakova nova umjetno-obrtna tvorevina, nego čisto tehnička djela sa kvalitetama umjetnine svoje vrste.

Današnja škola arhitekture mora ne samo da upozna dake sa tehnološkom stranom materije, nego ih mora upoznati i sa metodama proizvodnje i preradbe. Na taj način će arhitekti doznati što od materijala, a što od obrtnika mogu i smiju zahtijevati, i samo u tom slučaju će znati dobro i ispravno primijeniti građevni materijal, tim ispravnije, ako budu uz to još poznavali i domaće tržište. Nepoznavanje materijala i nepoznavanje onoga što je u njemu čistoća a što surogat, može lako da zavede arhitekta na ornamentiranje konstrukcije ili postizavanje lažnih efekata; u tom slučaju nastaju djela koja podliježu modi, nastaje dekadencija.

Theo van Doesburg, poznati nizozemski teoretičar umjetnosti, kaže o tome:

»Zdrav razvoj arhitekture može se oslanjati samo na istraživanje njezinih sastavnih dijelova, i samo

na osnovu tih istraživanja može se u logičnom redoslijedu (sram životne funkcije) praktično iskušati počevši od gradnje privatnog stana, do izgradnje velikog grada. Jedino tako ćemo napokon otkriti vlastitu ljepotu arhitekture, ljepotu, koja je sasvim neovisna od umjetnosti, te nema ništa zajedničkog niti sa vanjskim dekoracijama, niti sa umjetničkim efektima. Namjeravano djelovanje pomoću »ljepote materijala« umjesto upotrebe ornamenata (kako je to učinio Adolf Loos u izgradnji dućana Salatsch u Beču) ne znači nikakovo rješenje. Otkriće (ja bih rekao »upoznavanje« — op. pisca) materijala kao samostalne »energije« dotiče već nešto jače sam problem, ono naime uzdiže građenje na visinu samostalnosti, koja udovoljava u prvom redu materijalnim, a istom u drugom redu duševnim potrebama čovjeka. Jednako se otprilike ima shvatiti i ranija arhitektura, u međusobnom shvaćanju ovih dviju ljudskih funkcija. U onom času, kad počne estetska namisao (kao u baroku) određivati, kakova ima biti arhitektonska pojava, u tome času počinje dekadencija.

Kako je način izgradnje oduvijek bio uvjetovan geografskim i klimatskim prilikama, postaje pitanje odgoja današnjeg arhitekta, u gornjem smislu, još otvorenije i očitije. Neophodno je potrebno već u školi arhitekta poučavati, da staklo nije »gotov akord« jedne »simfonije«, nego tek jedna »nota«, kojom se ova »simfonia« piše. Istraživanje materijala upravo od onoga koji ga primjenjuje, omogućuje otkrivanje onih prikrivenih energija i mogućnosti primjena u izvedbi, do skrajnih granica.

Takovog arhitekta mora da da već današnja škola, jer nauka stečena u praksi traži mnogo pokusa, koji redovno idu na račun jednog, drugog ili trećeg.

Arh. Marko Vidaković, Zagreb:

IZ BEOGRADA

Sekcija Jugoslovenskih Inženjera i Arhitekata Beograd, raspisala je konkurs za idejnu skicu svoga doma u ulici Cara Ferdinanda broj 7. Pošto je taj konkurs bio besplatan, odazvalo se 14 beogradskih arhitekata. Žiri, ko ju su sačinjavali arh. Brašovan, arh. Leko i arh. Glišić, rešila je da se između pet arhitekata, čiji radovi odgovaraju uslovima, raspiše još jedanput užu konkurs. Na ovom bili su radovi arhitekata, Đure Borošića, Milana Zlokovića, Jovana Jovanovića, Miše Manojlovića i Jana dr. Dubovog. Na osnovu užeg konkursa žiri je donela rešenje: kao najbolji radovi sa najboljim rešenjem odgovaraju radovi arh. Manojlovića za spratove i arh. dr. Dubovog, koji ima dobro rešenje za prizemlje i suteran. Žiri je rešila da se poveri izrada planova arh. Manojloviću i arh. dr. Dubovom da se isplati honorar 1000 Din. Sa zidanjem doma započeće se još ove godine.

Ing. arch. dr. J. Dubovy

DVA ODLIČNA PREDAVANJA

Dr. Petar Knoll održao je 2 i 3 o. mj. u »Pučkom Sveučilištu« dva zanimljiva predavanja (»O postanku moderne arhitekture i njenim oblicima« i »O ideologiji moderne arhitekture«), te nam je time otvorio nove perspektive pri proučavanju moderne arhitekture.

Počevši s jozefinskim dobom, preko baroka — kojem također pripisuje apstrakciju kao i današnjoj modernoj arhitekturi — dolazi u današnje doba i promatra arhitekturu kao posledicu savremenih odnosa, pogleda i stvarnosti. Govoreći o oblicima moderne arhitekture veli, da su njeni glavni oblici iz stereometrije, dakle kristali, kojima se nekada i iskonska arhitektura služila. Moderna arhitektura uzela je za umjetnički program stereometriju. Zbog toga vidimo glatke plohe bez ukrasa i bez krova; prozor se prije prilagodio obliku čovjeka, danas ima oblik položene pačetvorine i, skoro, kvadrata. Prozori postaju u redovima taksometričke jedinice, zgrade gube sokl, javljaju se balkoni bez konzola, a glavnog vijenca, u predašnjem smislu, nema. Šambrane oko prozora nestaju, kućna kapija gubi svoj predašnji karakter i t. d. Predavač navoda sve ono što je moderna arhitektura kao suvišno odbacila. Kao što se vidi, tipična apstrakcija.

Bit moderne arhitekture je svrsishodnost, jednostavnost i štednja, a glavni joj je predstavnik urbanizam. Pojedine zgrade gube individualno značenje a dobijaju urbanističko. Historijski je grad bio predmet ekskluzivnosti, imao je srca, dok ga moderni nema. Ideal modernog grada je ravnica, kojom se odvija veliki promet, i to svjetski promet. Zato ulice imaju oblik ravne crte. Skioptikonom pokazuje predašnje gradove, na globusu vezane prometnim površinama, i prisposoblja današnje moderne gradove povezane internacionalnim prometnim vezama. Predavač ispravno rasčlanjuje i tumači urbanizam kao internacionalan problem i završava time, da je moderni grad postao učesnik cijeloga svijeta.

Zatim prelazi na materijal. Dorski stup u starohelenskoj arhitekturi ima da nosi nekakav tlak, težinu, zato imamo kod njega ehinos i entazis, za koje predavač tvrdi da su fizička nemogućnost. Materijal moderne arhitekture je apstraktnog karaktera, te ne odaje rad čovječjih ruku. Triumf apstrakcije modernog materijala je beton.

Modernu arhitekturu obilježuje i boja. Ličenje prozora i vrata sa živim bojama ima svrhu da se prikrije priroda.

Pitanje prostora u arhitekturi je najvažniji bitni rekvizit. Moderna arhitektura negira prostor, koji je spao na razinu obične fizičke potrebe, i nije predmet umjetničkog stvaranja kao prije.

Govori dalje o bolnicama i crkvama. Spominjući crkve naglašava, da one u 19 vijeku nisu više faktor arhitekture. Što je socijalni režim Jospia II počeo da ruši, 19 vijek dovršava.

Stan je najprimarnija potreba ljudi, a ideologija moderne arhitekture stana ne pozna; ona je siromašnog stanara skrila.

Predavač zatim kaže da anatomija krvnog sistema ima sa predašnjom arhitekturom analogiju, dok bi kod moderne doživili iznenađenje. Pokretni motiv je svjetski promet, a oblici stereometrijski nastali su potrebom prometa. Dakle: glavni faktor je promet, i to svjetski, u vezi sa trgovinom in proizvodnjom, gdje treba ne samo brzo proizvoditi nego i dobiti na mjesto prodaje.

Predavač je mišljenja da u modernoj arhitekturi vladaju velike sile, koje su i prije djelovale: radi toga nalazi analogiju u stvaranju na pr. gotike i moderne arhitekture, koje vodi, u obadva slučaja, do hiperbole.

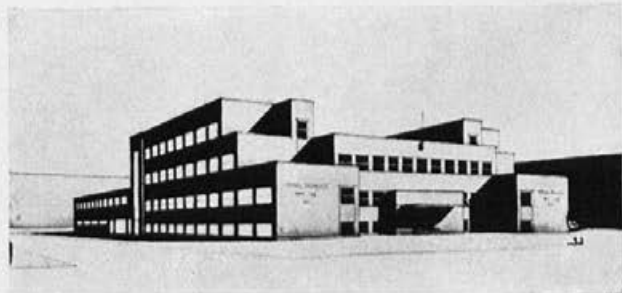
Dalje podvlači iste pojave kod današnjeg slikarstva i kiparstva, a ono što im je sa modernom arhitekturom zajedničko, to je apstraktnost. Kao primjer pokazuje na skioptikonu jednu sliku od Pabla Picassa i metalnu glavu od Rudolfa Bellinga. Predavač je s time načisto, da su praktična i umjetnička svrha dva oprečna pojma. Misli da je moderna arhitektura ekstremna kao malo koja umjetnost. Tu su mir i velika dinamika ujedinjeni.

Mislim da je ispravno reći, da je moderna arhitektura apstraktna, ali ona nije svjesno uzela oblike stereometrije za uzor stvaranja, nego njeni oblici proizlaze iz pojedinih funkcija, iz svrsishodnosti. Upravo radi njene apstraktnosti nema i ne može biti uzora. Otuda otpada sve ono što je na gradnjama suvišno a košta novaca. Otpadaju šambrane, glavni vijenci, kordonski vijenci, konzole i t. d., ukoliko: sve ono otpada što nema svoju funkciju, a što je bilo prilična stavka troškovnika.

Higijena ima ogroman udio u stvaranju moderne arhitekture. Ona svojim aksiomima daje oblik ne samo današnjim bolnicama nego i ostalim objektima gdje stanuju ljudi. Ne samo promet nego u prvom redu higijena i funkcionalizam moderne arhitekture, pa tek onda ono ostalo.

Bilo bi svakako poželjno, da ova dva seriozna predavanja, koja su bila odlično posjećena, budu otisnuta u cjelini (sa reprodukcijama) u kojoj stručnoj reviji.

Arh. Marko Vidaković

Ing. arch. B. Kojić Skica za Upravu Policije u N. Sadu

„RUDE IN KOVINE“ d. d.

LJUBLJANA, Masarykova cesta 12

Glavno zastopstvo CINKARNE D. D. CELJE

Cinkovo belilo „Briljant“

En gros: **cinkova pločevina, pocinkana železna pločevina**: surovi in rafinirani cink, cinkov prah, »Cinkopon«, žveplena kislina, svinec, svinčena pločevina, **kositer** v kladah in palicah, kositer za spajanje, v palicah, antimon, aluminij, baker, zvonovina, razne barve, kovine i. t. d., šamotni material

Kupuje: starcink po najugodnejših dnevnih cenah, odpadke drugih kovin i. t. d.

Brzjavke: Rude Ljubljana. Telef. int. 2727, 2827

Originalna

Terrabona

suha žbuka
za fasade

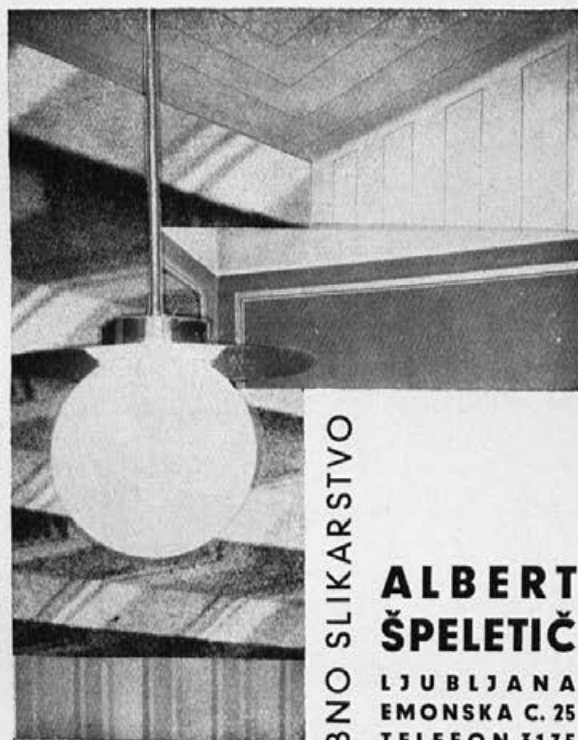
upotrebljava se
danas najviše u
savremenoj
arhitekturi

JUGOSLAVENSKA
TERRABONA

Proizvodi

Samoborka d. d. - Zagreb

VZORCI NA VPOGLED
CENE KONKURENČNE

SOBNO SLIKARSTVO

**ALBERT
ŠPELETIČ**

LJUBLJANA
EMONSKA C. 25
TELEFON 3175

Anton Kobi Borovnica

Telef. št. 6

Tovarna
upognjenega
pohištva

Cvetličarna: * Miklošičeva cesta
Aleksandrova 6

»KORSIKA«
LJUBLJANA

Umetno
trgovsko
vrtnarstvo
Vrtača 3

ERMAN
&
ARHAR

mizarstvo in zaloga pohištva
v Št. Vidu nad Ljubljano

prevzemata v solidno izvršitev po konkurenčnih cenah opreme stanovanj, pisaren, prodajalen, hotelov i. t. d. po lastnih in predloženih načrtih.

Najmodernejše urejen obrat!

Na tisoče priznanj! Lastni ilustrirani albumi za lastno ceno na razpolago

**ANTON
FUCHS**

**KLEPARSKA
DELAVNICA**

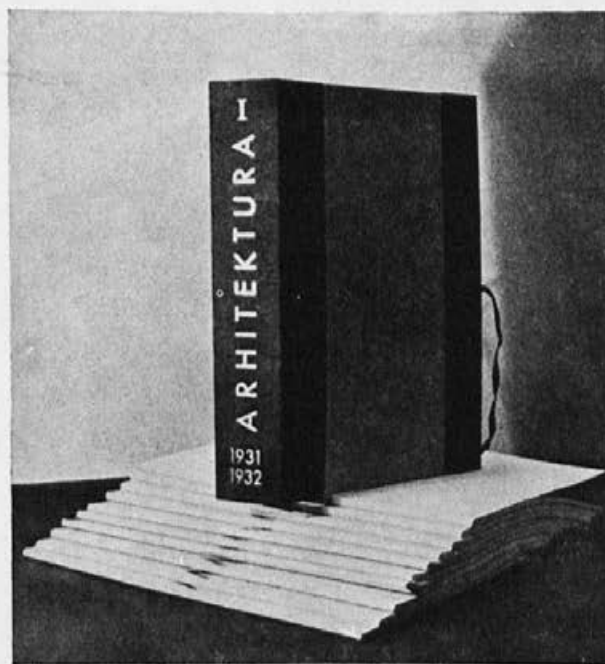
GOSPOSVETSKA
CESTA ŠTEV. 16
(„PRI LEVU“)

izvršuje
vsa kleparska kakor lesocementna dela ter »Conco« in »Xeroton« izolacije, najsolidnejše in po zmernih cenah

**Lesna industrija
»JAVOR«**

Logatec

Zaloga pohištva v Ljubljani na Miklošičevi cesti, palača Vzajemne zavarovalnice, vhod na vogalu.

ORIGINALNA MAPA ZA I. LETNIK »ARHITEKTURE«
(1931—32) se naroča v upravi revije, Ljubljana, Gajeva 9, za ceno Din 20.— s poštnino vred

Litografijo Offsetisk

Z DIREKTNIM
FOTOKEMIČNIM
KOPIRANJEM NUDI LE

**JUGOSLOVANSKA
TISKARNA V LJUBLJANI**